

До разової спеціалізованої вченої ради
Phd 13120 у Інституті правотворчості
та науково-правових експертиз
Національної академії наук України
01024, м. Київ, вул. Пилипа Орлика, 3

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора,
головного наукового співробітника відділу приватного права і процесу
Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України

ЗАІКИ Юрія Олександровича

на дисертаційну роботу

НЕСТЕРЕНКА Василя Олександровича

на тему «Зброя як об'єкт цивільних прав», подану на здобуття ступеня
доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена тим, що Україна наразі проходить унікальний історичний етап докорінного реформування законодавства про зброю в умовах воєнного стану та майбутнього повоєнного відновлення.

Легалізація цивільного володіння задекларованою зброєю загострює потребу в глибокому науковому аналізі правової природи речових прав на об'єкти, які одночасно є інструментами приватного захисту та предметами суворого державного контролю. Це вимагає комплексного переосмислення традиційних інститутів цивільного права — зокрема, купівлі-продажу, дарування, спадкування, застави, примусового відчуження таких речей, де вітчизняна цивілістична доктрина має запропонувати дієві механізми узгодження інтересів особи та держави.

Особливої вагомості роботі додає спрямованість на гармонізацію вітчизняного законодавства із правовим порядком Європейського Союзу. У цьому контексті здійснений автором аналіз положень Директиви ЄС 2021/555

Європейського Парламенту та Ради від 24 березня 2021 року щодо контролю за придбанням та володінням зброєю є надзвичайно актуальним і слугує надійним підґрунтям для формування сучасної цивільно-правової концепції.

Крім того, дослідження має виражене практичне значення, оскільки автор безпосередньо аналізує положення проекту Закону України «Про цивільний оборот вогнепальної зброї» (від 25.06.2021), оцінюючи запропоновані законодавцем моделі обмеження оборотоздатності зброї через призму класичної цивілістичної доктрини.

В основі цієї наукової проблеми лежить фундаментальне протиріччя: з одного боку, зброя є майном (рідчю) у власності фізичної чи юридичної особи, а з іншого — виступає об'єктом, поводження з яким створює підвищену небезпеку. Брак системних теоретичних розробок щодо балансу публічного та приватного інтересів у цій сфері призводить до неузгодженостей у правозастосуванні. Зазначені чинники підтверджують високу теоретичну і практичну цінність та актуальність дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Київського регіонального центру НАПрН України (нині – Інститут правотворчості та науково-правових експертиз НАН України) 16 листопада 2022 року (протокол № 10). Дисертація підготовлена на виконання тем науково-дослідної роботи «Взаємодія правової держави, громадянського суспільства та особи: правові аспекти, практичні реалії, прогностичні зміни» (номер державної реєстрації 0121U100150) та «Рекодифікація (оновлення) цивільного законодавства України в контексті виконання євроінтеграційних зобов'язань» (номер державної реєстрації 0124U001503).

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Автор, чітко окресливши об'єкт і предмет наукового пошуку, поставив за мету дослідити правовий режим зброї, особливості її цивільного обороту та специфіку укладення правочинів щодо неї. З цією метою тісно пов'язані

завдання роботи: проаналізувати стан правового регулювання обороту зброї як об'єкта цивільних прав; охарактеризувати її окремі види; розкрити сутність правового режиму зброї; розглянути положення щодо її оборотоздатності; проаналізувати ознаки джерела підвищеної небезпеки у контексті правового режиму зброї; з'ясувати особливості виробництва (виготовлення), ремонту та правові наслідки знахідки зброї; визначити специфіку купівлі-продажу, дарування, перевезення, зберігання та укладення інших правочинів, а також дослідити інститут спадкування зброї та встановити його особливості.

Аналіз представленої дисертаційної роботи свідчить про високий науковий рівень виконання поставленого наукового завдання.

Визначена автором мета дослідження повністю досягнута завдяки послідовному вирішенню окреслених наукових завдань. Запропоновані дисертантом наукові положення, пропозиції та висновки є новими, належно аргументованими й достовірними. Їх обґрунтованість базується на всебічному аналізі актів цивільного законодавства України, системному осмисленні новел Цивільного кодексу та профільних законопроектів. Високу якість практичних рекомендацій забезпечено глибоким вивченням правових явищ, залученням передового законодавчого досвіду зарубіжних країн, а також критичним опрацюванням значного масиву фундаментальних наукових джерел.

Зазначені завдання успішно розв'язані за допомогою загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Обґрунтованість і достовірність висновків дисертанта забезпечено комплексним підходом до аналізу предмета дослідження із застосуванням системи загальнонаукових і спеціальних методів юридичної науки. Методологічну основу дослідження складає репрезентативна система філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів, обраних у чіткій відповідності до його предмета та завдань. Завдяки комплексному поєднанню діалектичного, формально-логічного та порівняльно-правового підходів здобувачу вдалося всебічно розкрити цивілістичну суть зброї як специфічного об'єкта прав та джерела підвищеної небезпеки. Такий виважений методологічний підхід гарантував

високий рівень достовірності, наукової новизни та аргументованості кожної викладеної в роботі тез.

Наукові положення ґрунтуються на вагомих здобутках вітчизняної та зарубіжної цивілістичної доктрини. Зокрема, теоретичне підґрунтя роботи становлять праці фахівців, присвячені правовому режиму об'єктів цивільних прав, обігу зброї, цивільно-правовій відповідальності та захисту прав у різних площинах (М. В. Великанова, І. В. Жилінкова, О. В. Кохановська, О. Є. Кухарєв, О. О. Первомайський, В. Л. Скрипник, А. С. Сліпченко, І. В. Спасибо-Фатєєва), а також ґрунтовні дослідження загальноцивілістичного характеру (А. Б. Гриняк, О. В. Дзера, Ю. М. Жорнокуй, С. О. Короєд, О. О. Кот, Л. В. Красицька, Н. С. Кузнєцова, М. О. Стефанчук).

Достовірність викладених результатів додатково підтверджується репрезентативною емпіричною базою: аналізом вітчизняної правозастосовчої та судової практики (зокрема правових позицій Верховного Суду) у справах, пов'язаних із використанням і застосуванням зброї, нормативно-правовими актами України (включаючи законодавство воєнного стану), а також міжнародними стандартами й актами Європейського Союзу у зазначеній сфері.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані висновки та пропозиції можуть бути використані у: нормотворчій діяльності — у процесі вдосконалення правового регулювання відносин щодо цивільного обороту зброї (зокрема, при вдосконаленні положень Цивільного кодексу України та доопрацюванні проєкту Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю»); правозастосовній діяльності — у практиці судів, адвокатури, нотаріату та органів правопорядку; — науково-дослідній діяльності — для подальших наукових розвідок проблем оборотоздатності об'єктів цивільних прав; освітньому процесі — під час викладання навчальної дисципліни «Цивільне право України», спецкурсів «Об'єкти цивільних прав», «Договірне право», «Спадкове право», а також при підготовці підручників, навчальних посібників і текстів лекцій.

Теоретичне значення роботи полягає в поглибленні доктринальних положень щодо об'єктів із обмеженою оборотоздатністю.

Структурно дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків, загальним обсягом 197 сторінок. Архітектоніка дослідження відзначається чіткою внутрішньою логікою та послідовністю. Дисертант вдало застосував класичний дедуктивний метод: від загальнотеоретичного аналізу нормативного базису й класифікації зброї (Розділ 1), через розкриття її матеріально-правової суті як об'єкта та джерела підвищеної небезпеки (Розділ 2), до безпосереднього дослідження динаміки цивільних правовідносин у сфері оборотоздатності зазначених об'єктів (Розділ 3).

Зокрема, у першому розділі «Загальнотеоретичні положення про зброю як об'єкт цивільних прав та предмет наукового дослідження» сформовано ґрунтовний методологічний фундамент роботи. Автор здійснює ретроспективний та компаративістський аналіз нормативно-правового масиву, що регулює відповідну сферу. Особливу наукову цінність має здійснений автором критичний розбір колізії між відомчим регулюванням (наказами МВС) та цивільно-правовими засадами. На основі цього аналізу запропоновано авторську класифікацію зброї як специфічного об'єкта цивільних прав, що дозволило чітко розмежувати правові підходи до її різних видів залежно від рівня оборотоздатності та цільового призначення.

Другий розділ «Загальні положення про правовий режим та оборотоздатність зброї як об'єкта цивільних прав» виступає концептуальним ядром теоретичного доробку автора. Тут розкрито сутність правового режиму зброї через віднайдення збалансованого компромісу між принципом недоторканності права власності та публічним інтересом держави щодо забезпечення суспільної безпеки. Науково переосмислено категорію «оборотоздатність зброї» та визначено межі її обмеження, що має принципове значення для цивілістичної науки. Окремої уваги заслуговує підрозділ 2.3, де здобувач демонструє оригінальний, нетрадиційний підхід до осмислення зброї

як джерела підвищеної небезпеки. Таке бачення дозволило автору відійти від усталених у цивілістиці поглядів на природу відповідних деліктних правовідносин.

У третьому розділі «Зовнішні форми прояву оборотоздатності зброї як об'єкта цивільних прав» дослідження набуває вираженого практико-прикладного характеру. Здобувач детально висвітлює особливості набуття права власності на зброю через призму її виробництва, ремонту, а також такої специфічної підстави, як знахідка. Крім того, всебічно проаналізовано класичні правочини (купівля-продаж, дарування) з урахуванням вимог дозвільної системи. Значну увагу приділено договорам про надання послуг (перевезення, зберігання, застава), укладення яких передбачає зміну фактичного володільця об'єкта, що дозволило автору виявити суттєві прогалини у їх правовому регулюванні. Логічним та методологічно виправданим завершенням роботи став аналіз інституту спадкування зброї.

Сформульовані здобувачем висновки, положення і пропозиції є новими, належно аргументованими та репрезентують самостійне розв'язання актуальної наукової задачі.

Наукові положення, винесені на захист.

Детальне опрацювання змісту дисертаційної роботи та системний аналіз результатів дослідження дозволяють констатувати, що сформульовані здобувачем положення, рекомендації та пропозиції характеризуються високим рівнем наукової новизни, а низка висновків має вагоме теоретичне значення.

Переважає більшість положень наукової новизни, які сформовано на трьох рівнях (уперше, удосконалено та набули подальшого розвитку), заслуговують на підтримку, є належно аргументованими та достовірними.

На особливу увагу та високу оцінку заслуговує перше положення наукової новизни, винесене на захист. Здобувач здійснив глибокий аналіз специфіки цивільно-правового обороту зброї саме крізь призму обмеження диспозитивного методу регулювання. Аргументовано авторську концепцію спеціального цивільно-правового режиму зазначених об'єктів. Доведено, що

його специфіка виявляється у суттєвому звуженні диспозитивності та превалюванні імперативних засад (дозволів, заборон, зобов'язань), які трансформують класичний механізм набуття та реалізації права власності на речі, обмежені в обороті.

Одним із найскладніших і найсуперечливіших у цивілістиці є інститут джерела підвищеної небезпеки, зокрема в частині визначення його поняття, ознак, видів та особливостей цивільно-правової відповідальності за заподіяну шкоду. У цьому контексті варто відзначити наукову сміливість дисертанта, який запропонував і обґрунтував упровадження в науковий обіг категорії вогнепальної зброї як змішаного джерела підвищеної небезпеки.

Здобувачем переконливо доведено, що загроза у процесі зберігання, носіння та транспортування зброї обумовлена як її специфічними конструктивно-технічними властивостями, так і високою ймовірністю втрати повного контролю над об'єктом у процесі людської діяльності. Зазначене, на думку автора, об'єктивно потребує перегляду та модернізації умов цивільно-правової відповідальності за заподіяну такою зброєю шкоду.

Уперше визначено специфіку цивільно-правового регулювання договірних зобов'язань із повітряного перевезення зброї, набоїв до неї та засобів її забезпечення. Автор переконливо доводить, що укладення такого договору можливе лише за одночасного виконання двох умов: наявності у пасажирів офіційного дозволу (на зберігання, носіння чи перевезення) та отримання попередньої згоди від авіаперевізника. Такий підхід дозволив теоретично окреслити межі та правила обігу небезпечних речей у сфері транспортних послуг.

Доктринально обґрунтовано правову недопустимість застави вогнепальної (зокрема мисливської) зброї у межах відносин ломбардного кредитування. Автор переконливо доводить імперативний характер заборони прийняття ломбардами як предмета застави (закладу) майна, що обмежене в цивільному обороті. Такий підхід дозволив чітко розмежувати правову

природу комерційного заставного забезпечення та режим суворого публічного контролю за обігом зазначених об'єктів.

Належну теоретичну цінність має сформульована автором концептуальна модель спадкування зброї як комплексного цивілістичного феномену. Здобувачем доведено, що ці відносини органічно поєднують приватноправовий інститут універсального правонаступництва (перехід майнових прав) та імперативний публічно-правовий механізм (процедуру державної реєстрації за спадкоємцем). Обґрунтовано, що лише правомірне поєднання цих двох елементів є належною підставою для виникнення та повноцінної реалізації тріади повноважень власника (володіння, користування, розпорядження) щодо обмежено оборотоздатних речей.

Заслужують на увагу додаткові аргументи автора щодо необхідності прийняття в Україні окремого законодавчого акту щодо цивільного обороту зброї з урахуванням положень Директиви ЄС від 24 березня 2021 р. щодо контролю за придбанням та володінням зброєю (с.70).

Позитивної оцінки та підтримки заслуговують положення дисертації, які набули подальшого розвитку у межах дослідження договірних зобов'язань щодо зброї (п. 13, 14 новизни) стосовно дарування мисливської вогнепальної зброї і умов перевезення зброї залізничним транспортом. Автор справедливо обґрунтовує доцільність укладення договору дарування з обов'язковим дотриманням публічно-правових процедур набуття права на зброю обдаровуваним. Такий підхід дозволяє гармонійно поєднати цивільно-правову свободу договору (ст. 627 ЦК України) із заходами забезпечення громадської безпеки. Дисертант чітко диференціює момент укладення правочину та момент виникнення титульного володіння на таку специфічну річ, що усуває існуючі в доктрині суперечності між нормами цивільного та адміністративного законодавства.

Виражене практичне значення має науковий доробок здобувача щодо регулювання перевезення службової та мисливської зброї залізничним транспортом (п. 14). Автор детально аналізує особливості виконання договору

перевезення такої зброї в ручній поклажі. Поділяємо висновок дисертанта, що наявність спеціального дозвільного документа є невід'ємною передумовою (спеціальною правосуб'єктністю пасажирів) для реалізації цього права. Запропоноване рішення є вкрай актуальним в умовах сьогодення, оскільки воно заповнює прогалини в інструкціях перевізників та забезпечує правову визначеність для громадян, які законно володіють зброєю.

Таким чином, зазначені положення не лише поглиблюють цивілістичну теорію щодо об'єктів із обмеженою оборотоздатністю, а й пропонують готові орієнтири для правозастосовної та законотворчої практики.

Дисертаційне дослідження містить багато інших важливих висновків, цікавих з наукової і практичної точок зору.

Так, у параграфі 2 розділу 2 здобувач критично аналізує й оцінює запропоновані в науковій доктрині дефініції оборотоздатності зброї та пропонує власне визначення, під яким розуміє «здатність зброї бути об'єктом права власності, предметом правочину або іншим способом переходити від одного суб'єкта правовідносин до іншого в порядку, визначеному законодавством» (с. 108). Вважаємо, що цей обґрунтований висновок мав би знайти своє відображення й у положеннях наукової новизни (як такий, що «удосконалює» або «набув подальшого розвитку» відповідні теоретичні положення).

Особливо важливо, що аналіз теоретичних положень логічно завершується обґрунтованими і виваженими рекомендаціями, спрямованими на удосконалення чинного законодавства, а саме: запропоновано доповнити ч. 1 ст. 337 ЦК України абзацом третім, а ст. 338 — частиною четвертою, а також сформульовано відповідні пропозиції до проєкту Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (реєстр. № 5708 від 25.06.2021 р.).

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

За своїм змістом дисертаційна робота Нестеренка Василя Олександровича повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності

081 «Право» та пріоритетним напрямом досліджень відповідної освітньо-наукової програми. Дисертація є цілісною, завершеною науковою працею, яка свідчить про вагомий особистий внесок здобувача у розвиток сучасної цивілістичної науки.

Аналіз змісту роботи дозволяє констатувати безумовне дотримання автором принципів академічної доброчесності. Дисертаційне дослідження виконане здобувачем самостійно; у ньому відсутні будь-які елементи плагіату, фабрикації, фальсифікації чи компіляції. Усі використані ідеї, концептуальні положення та текстові запозичення інших дослідників супроводжуються точними й коректними посиланнями на першоджерела, що свідчить про високу культуру академічного письма автора.

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи

Основні наукові результати дисертації повною мірою висвітлені у чотирьох наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях України (категорія «Б»), що включені МОН України до відповідного переліку з юридичних наук. Крім того, ключові теоретичні положення та практичні висновки дослідження пройшли належну апробацію у доповідях на чотирьох всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Оцінка анотації та розширеної анотації англійською мовою.

Анотація та розширена анотація англійською мовою, що представлені у дисертаційній роботі, повністю відображають її основний зміст, наукову новизну та практичне значення отриманих результатів. Обидва документи підготовлені на високому науково-теоретичному рівні, логічно структуровані та чітко розкривають логіку дослідження. Оформлення анотацій відповідає всім чинним вимогам МОН України. Англomовний текст викладено грамотно, із використанням автентичної термінології, що забезпечує належне сприйняття результатів роботи міжнародною науковою спільнотою.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана академічною українською мовою, а стиль викладення матеріалу повністю відповідає вимогам до наукової літератури. Текст структуровано з суворим дотриманням

юридичної термінології та формальної логіки. Ведення наукової дискусії відзначається поміркованістю й коректністю; автор чітко дотримується правил академічного етикету, виважено та обґрунтовано висловлюючи власну наукову позицію.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог Наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та національного стандарту ДСТУ 3008:2015. Бібліографічний опис використаних джерел виконано у чіткій відповідності до норм ДСТУ 8302:2015.

Дискусійні положення та зауваження.

1. Аналізуючи перше положення наукової новизни, у порядку наукової дискусії, яка лише підкреслює вагомість і складність отриманих результатів, варто висловити наступні міркування. Концепт «спеціального правового режиму» зброї вже має певну історію дослідження у вітчизняній цивілістиці. У зв'язку з цим, наукова новизна цього висновку значно виграла б від чіткішого акцентування саме на *авторських* критеріях співвідношення імперативних та диспозитивних засад, а також на специфіці запропонованих засобів у сучасному контексті (зокрема, крізь призму викликів воєнного стану).

Крім того, запропоноване автором термінологічне визначення правового режиму (наведене в дужках) видається дещо громіздким та обтяженим загальнотеоретичними поняттями, проте це не нівелює теоретичного значення сформульованого дисертантом висновку. У зв'язку з цим, під час публічного захисту було б цікаво почути додаткові міркування здобувача щодо меж диспозитивності сторін при укладенні договорів, об'єктом яких є зброя.

2. Сформульоване положення з наукової новизни, яке стосується вдосконалення статей 337 та 338 ЦК України, має очевидну практичну цінність та свідчить про глибокий аналіз автором прикладних проблем. Водночас, з погляду методології дисертаційного дослідження, зазначене положення у теперішній редакції сприймається скоріше як конкретна пропозиція, що спрямована на вдосконалення чинного законодавства (*de lege ferenda*), ніж як

суто теоретичний результат. У цьому контексті автору доцільно було б дещо змістити акценти: винести на захист саме науково-теоретичний положення (наприклад, обґрунтування необхідності диференціації цивільно-правового режиму знахідки залежно від оборотоздатності речі), а конкретні тексти змін до статей кодексу представити як прикладну форму реалізації цієї наукової ідеї у відповідному розділі роботи. Це лише підкреслить доктринальну глибину отриманих здобувачем результатів.

3. Позитивно оцінюючи прагнення автора уніфікувати вікові цензи в законодавстві, варто висловити зауваження щодо запропонованого зниження вікового порогу для цивільних осіб. Автор будує аналогію на основі права 18-річних громадян на проходження базової військової служби (с.12-13, 81-82 та інші), проте правовий режим володіння зброєю військовослужбовцем суттєво відрізняється від режиму власності цивільної особи. У Збройних Силах зброя видається військовослужбовцю лише після проходження первинної підготовки, під наглядом командирів та після складання присяги. Натомість набуття вогнепальної зброї у приватну власність цивільною особою у віці 18 років, без аналогічних жорстких запобіжників та умов спеціальної підготовки, створює певні безпекові ризики.

Дисертанту варто було б уточнити, які саме «умови» та «застереження» мають супроводжувати таке зниження віку для забезпечення публічної безпеки та контролю за обігом зброї серед цивільного населення.

4. Певну дискусійну складову викликає підхід автора до висвітлення специфіки окремих видів зброї. Здобувач побічно торкається питання нагородної вогнепальної зброї, аналізуючи її крізь призму Закону України «Про державні нагороди України» та в контексті спадкових правовідносин. Водночас поза межами детальної уваги автора залишився особливий правовий режим такої зброї, що обумовлено специфікою підстав і суб'єктного складу її набуття.

Право нагороджувати вогнепальною зброєю надано не лише Президентіві України, а й керівникам інших державних органів (Міністру

внутрішніх справ, Міністру оборони, Голові Служби безпеки тощо). Зважаючи на те, що коло нагороджених є досить широким і включає осіб, які можуть і не перебувати на військовій чи спеціальній службі, а також випадки отримання однією особою кількох примірників зброї, правовий режим такого майна містить серйозні теоретичні та прикладні колізії, які потребували більш глибокого та детального доктринального аналізу.

5. Потребують додаткового уточнення та узгодження окремі висновки до Розділу 2 дисертації. Зокрема, на с. 115 виявляється певна термінологічна неузгодженість між висновками 4 та 7. На початку сторінки автор категорично зазначає, що *“зброя не є тим об’єктом, що має вільну оборотоздатність”*. Водночас нижче (абзац 4) здобувач вказує, що *“до обмежено оборотоздатних належать ті види зброї, щодо яких існує дозвільна система”*.

Така комбінація тез створює логічне протиріччя: якщо лише частина зброї належить до обмеженої в обороті, то це припускає існування видів зброї, які перебувають у вільному цивільному обороті. Це дещо суперечить первинній тезі автора та загальній концепції правового режиму зброї. З огляду на це, автору варто чіткіше окреслити загальне поняття зброї як об’єкта цивільних прав та уточнити класифікацію її видів за критерієм оборотоздатності під час захисту дисертації

Висловлені зауваження не є визначальними, не зменшують загальну наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів і не впливають на високу позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Дисертація Нестеренко В. О. за своїм змістом і загальною спрямованістю відповідає спеціальності 081 «Право». Вона виконана на високому науковому рівні, не містить порушень принципів академічної доброчесності та є самостійним, завершеним науковим дослідженням.

Сукупність теоретичних і практичних результатів роботи дозволила розв’язати важливе наукове завдання, що має істотне значення для з’ясування сутності правового режиму та оборотоздатності зброї як спеціального об’єкта цивільних прав.

Загальний висновок про дисертаційну роботу.

Таким чином, дисертація Нестеренка Василя Олександровича «Зброя як об'єкт цивільних прав», подана на здобуття ступеня доктора філософії, за своїм науковим рівнем, актуальністю, практичним значенням, науковою новизною та рівнем виконання поставленого завдання повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 6–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а також вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40, а її автор — **Нестеренко Василь Олександрович** — заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу приватного права і процесу
Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України

« 2 » червня 2026 року

Юрій ЗАЙКА

Юрій ЗАЙКА